

9. međunarodna konferencija i sastanak članova europskog društva za preventijska istraživanja

24. — 26. listopada 2018., Lisabon, Portugal

Od 24. do 26. listopada 2018. godine u Lisabonu je održana 9. Međunarodna konferencija i sastanak članova Europskog društva za preventijska istraživanja (eng. *European Society for Prevention Research*—EUSPR) o temi „Tehnologije prevencije: Unapređivanje korištenja dokaza u preventijskoj praksi“ (*Prevention Technologies: Improving the use of evidence in prevention practice*). Uz Europsko društvo za preventijska istraživanja, suorganizator konferencije bio je Europski monitoring centar za droge i ovisnosti o drogama (The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA). Partneri u organizaciji konferencije bili su, također, Institut za javno zdravstvo John Moores Sveučilišta u Liverpoolu (*Public Health Institute at Liverpool John Moores University*) te Europski institut preventijskih studija (*European Institute of Studies on Prevention, IREFREA*).

Kao uvod u konferenciju 23. listopada organizirane su četiri pretkonferencijske radionice. U sklopu Foruma mladih znanstvenika u prevenciji održana je radionica pod nazivom „Promocija istraživanja – što činiti i što ne činiti u znanstvenoj komunikaciji“. Mlade su znanstvenike kroz pismenost u preventijskoj znanosti vodili dr. sc. Ilaria Montagni (Sveučilište u Bordeauxu, Francuska), Boris Chapoton (Centar za zdravlje, Francuska) i dr. sc. Alexandra Morales (Sveučilište Miguel Hernández, Španjolska). Proaktivno promicanje obrazovanja u području preventijske znanosti i prakse jedan je od glavnih ciljeva EUSPR-a i EMCDDA-a. Obje se organizacije bave daljnjom implementacijom nastavnih planova i programa za obrazovanje u Europi. Jedan od projekata koji promiče obrazovanje u području preventijske znanosti u Europi je i UPC-Adapt (<http://upc-adapt.eu/>). Projekt je financirala Europska komisija, vodi ga Peer van der Kreeft, HoGent Sveučilište iz Belgije, te je u njega uključena i Hrvatska (Laboratorij za preventijska istraživanja, Odsjek za poremećaje u ponašanju, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu). Rezultati rada na projektu predstavljeni su na pret-konferencijskoj radionici, kao i daljnji planovi. Naglašena je kvalitetna suradnja s mrežama znanstvenika i praktičara, kao osnova kvalitete Europskoga univerzalnog preventijskog kurikula kojemu je svrha profesionalizacija preventijske prakse.

U radionici zagovaranja (Advocacy workshop) Matej Košir (Institut UTRIP, Slovenija) podijelio je iskustva u zagovaranju za prevenciju te elaborirao važnost zagovaranja preventijske prakse. U okviru pretkonferencijskih događanja održan je i sastanak koji je okupio znanstvenike i praktičare u razmjenjivanju znanja i iskustva s EUSPR-ovim istraživačima. Pitanje kojim su se prisutni najviše bavili bilo je: „Mogu li opći ciljevi prevencije unaprijediti preventijska istraživanja i preventijsku praksu?“. Sudionici su, nakon uvodnih izlaganja dr. sc. Samuela Tomczyka (Sveučilište u Greifswaldu, Njemačka) i prof. dr. sc. Rosarie Galanti (Karolinska Institut, Švedska), diskutirali o implikacijama i izazovima povezivanja preventijskih istraživanja i preventijske prakse, nakon čega se u manjim grupama dodatno razgovaralo o navedenoj temi u specifičnim područjima prevencije (npr. zlouporaba droga, pretilost, mentalno zdravlje i dr.).

Prvog dana konferencije održan je sastanak članova društva na kojem su raspravljene aktualnosti vezane za EUSPR. Zatim su predstavljene aktivnosti EUSPR-ova Foruma mladih znanstvenika, koji je osnovan 2015. i koji okuplja mlade znanstvenike i praktičare iz područja prevencije,¹ te je najavljena 10. Konferencija u organizaciji EUSPR-a sljedeće godine.

Sadržaj konferencije činilo je šest plenarnih predavanja, 98 usmenih izlaganja te 131 poster prezentacija.

Naslov ovogodišnje konferencije tragao je za odgovorima što i koliko zapravo znamo o tome kako se znanstveni dokazi koriste u prevencijskoj praksi, odnosno stvarnim okruženjima? Kako možemo iskoristiti tehnologiju u svrhu promicanja korištenja dokaza u znanosti i praksi? Koji su to najveći implementacijski izazovi u prevenciji i kako ih rješavamo?

Zaključak je pregleda strategija prevođenja istraživačkih nalaza u praksu da pasivni pristupi (npr. objavljivanje istraživačkih nalaza) imaju važno mjesto u podizanju svijesti o djelotvornim aktivnostima prevencije, no ipak su neučinkoviti u promjeni prakse i vjerojatno neće rezultirati poboljšanjem ishoda za ciljane skupine. Prijenos rezultata istraživanja u praksu često ovisi o razini složenosti dobivenih rezultata i "probabilnosti" u različitim kontekstima pri čemu su najčešće zanemareni oni nalazi koji se teško provode i ne mogu se isprobati i/ili vrednovati na lokalnoj razini. Razlog tomu je složenost fenomena koji se istražuju, dinamika društveno-političkih okruženja u kojima će se implementirati preventivne intervencije, vjerojatni troškovi utjecaja na nužne promjene u praksi ili jednostavno neuspjeh istraživača u području prevencije da daju korisne i relevantne dokaze za ključne ljude (one koji donose odluke i/ili kreiraju politike). U mnogim područjima javnog zdravstva, a osobito na području prevencije, često postoji jaz između istraživačkih dokaza i usluga/intervencija koje se pružaju u svakodnevnoj praksi. Posljedica je gubitak javnih resursa ili nedostupnost učinkovitih intervencija ili druge podrške ciljanim skupinama i zajednicama.

Sudionici konferencije suglasni su da se i znanstvenici i praktičari moraju udaljiti od pasivnoga širenja informacija na aktivnosti koje prepoznaju važnost reciprociteta među istraživačima, praktičarima, kreatorima politike i ciljnim skupinama.

Na konferenciji su plenarni govornici istražili neka od glavnih pitanja u primjeni i prijenosu znanosti u praksu, naglasili strategije koje su uspješno povezale istraživanja, praksu i stvaranje javnih politika.² Razmatrajući dosege uporabe novih tehnologija u tom procesu, govornici su istaknuli važnost stvaranja novih mogućnosti u pružanju intervencija i programa utemeljenih na dokazima, te pružanja platforme razmjene iskustava za bolji angažman u različitim sektorima.

Sadržaj usmenih prezentacija iz različitih interdisciplinarnih rakursa bio je usmjeren na učinkovitu prevenciju (prevencijsku praksu), kao i na onu neučinkovitu. Simpozij naziva *Prihvatanje neuspjeha u prevencijskoj znanosti* naglasio je važnost objavljivanja rezultata istraživanja koja pokazuju da neke intervencije "nemaju učinaka" ili "imaju štetne ishode" ne bi li se time izbjeglo "istraživačko gomilanje" i optimizirala učinkovitost.

1 Detaljan prikaz aktivnosti posvećenih mladima koji se bave prevencijom na konferenciji dostupan je na: <https://euspr.hypotheses.org/410>.

2 Detaljnije o ovoj temi moguće je pročitati u 5. poglavlju 'Evidence to practice' zbornika „Health and social responses to drug problems: a European guide“, u izdanju EMCDDA (2017).

Prvi dan konferencije u plenarnom dijelu, profesor John Toumbourou sa Sveučilišta Deakin (Australija) predstavio je diseminaciju i evaluaciju rezultata programa Zajednice koje brinu s naglaskom na učinkovitost i ekonomsku evaluaciju procesa. Profesorica Christiane Spiel sa Sveučilišta u Beču (Austrija) poentirala je važnost preventivskih programa utemeljenih na dokazima u okviru prevencije nasilja. Diskutirala je o razlozima nekvalitetne implementacije preventivnih programa u praksi te predstavila šest domena aktivnosti i koraka potrebnih pri kvalitetnoj implementaciji.

Frederick Groeger-Roth (Savjet za prevenciju kriminaliteta, Njemačka) predstavio je implementaciju preventivnih programa utemeljenih na dokazima u okruženje zajednice. Sugerirao je prijedloge za razvoj implementacije preventivnih programa u praksi, s obzirom na prepreke u stvarnim okruženjima. Dr. sc. James White (Sveučilište u Cardiffu, Ujedinjeno Kraljevstvo) iznio je zanimljivo i motivirajuće predavanje o koprodukciji u preventivnim intervencijama.

Tijekom drugog dana konferencije plenarna je sekcija bila posvećena traženju odgovora na pitanje konceptualizacije teškoća s kojima se susreće prevencija danas, osobito u odnosu na tradicionalno poimanje uzroka i učinka bolesti, odnosno fenomena koji prevenira. Profesor Harry Rutter (London School of Hygiene and Tropical Medicine, Ujedinjeno Kraljevstvo) istaknuo je porast prevalencije kroničnih bolesti i sve veću nejednakost u društvu s jedne strane i sve nedostatnije resurse s druge strane. Napominje da je potrebno preispitati i rekonceptualizirati poimanja uzroka i učinka pojava koje se žele prevenirati.

Treći i zadnji dan konferencije dr. sc. Kirsten Mehlig (Sveučilište u Gothenburgu, Švedska) svoje je predavanje fokusirala oko rezultata istraživanja povezanosti konzumacije šećera i masti u djetinjstvu, te konzumaciji alkohola u adolescenciji radi prevencije istih.

Raznolik i bogat program usmenih izlaganja i paralelnih tematskih radionica obuhvatio je različita područja prevencije i istraživanja u prevenciji — školstvo, mentalno zdravlje i psihološka dobrobit, inovacije u prevenciji, roditeljstvo i obitelj, prikaz učinkovitosti preventivnih programa, uloga prevencije u kreiranju javnih politika, prevencija zlouporabe droga i alkohola, otpornost i smanjenje rizika u mladima, praksa temeljena na dokazima, poboljšanje prijenosa znanstvenih spoznaja u praksi, praksa utemeljena na dokazima, Europski univerzalni preventivski kurikulum, kritičko promišljanje prevencije i druge.

Iako su se izlaganja odnosila na različita područja primjene i razvoja, bilo preventivnih programa bilo istraživanja u prevenciji, osobit naglasak stavljen je na važnost korištenja znanstvenih dokaza te njihovoj implementaciji u preventivskoj praksi.

Na marginama sastanka, EMCDDA i EUSPR razgovarali su o programu Xchange — mrežnom registru preventivskih programa utemeljenih na dokazima koji je pokrenut u listopadu prošle godine na portalu Best Practice (<http://www.emcdda.europa.eu/best-practice/xchange>). Putem ovog registra zainteresirani posjetitelji mogu pristupiti empirijski dokazanim učinkovitim intervencijama te saznati informacije o implementaciji i adaptaciji programa u različitim zemljama.

Na ovogodišnjoj konferenciji prisustvovali su i hrvatski predstavnici koji su predstavili svoje radove. U okviru sekcije mladih istraživača Helena Križan predstavila je nacrt svojega doktorskog istraživanja *Testing the family resilience model: a research proposal*, a Mirta Vranko sudjelovala je kao aktivni član Foruma mladih znanstvenika. Znanstvenici iz Hrvatske predstavili su i sljedeće radove:

Implementation of evidence-based prevention model Communities That Care into a practice: challenges and lessons learned (Martina Ferić, Josipa Mihić, Miranda Novak, Valentina Kranželić), *Positive development of adolescents* (Miranda Novak, Martina Ferić, Valentina Kranželić, Josipa Mihić, Helena Križan, Irena Velimirović) i *From complex needs to complex intervention — example of FamResPlan research project* (Valentina Kranželić, Helena Križan, Martina Ferić, Zoran Zoričić, Daniela Vojnović, Sanja Jelić, Antonija Žižak).

Navedeni radovi pokazatelj su hrvatskih ulaganja u prevencijsku znanost i praksu, a činjenica da je veći dio izlagača iz Hrvatske na neki način uključen u poslijediplomski doktorski studij Prevencijska znanost i studij invaliditeta na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu pokazuje vrijednost, produktivnost i prepoznatljivost studijskog programa.

Posljednjeg dana konferencije, dodijeljene su nagrade istaknutim znanstvenicima, praktičarima i obećavajućim mladim istraživačima iz područja prevencije. Nagradu za istaknuti znanstveni članak iz područja prevencijske znanosti dobila je dr. Kirsten Mehlig za rad *Children's propensity to consume sugar and fat predicts regular alcohol consumption in adolescence*. Za istaknuti doprinos razvoju prevencijske znanosti na međunarodnoj razini hrvatskom je timu, okupljenome u Laboratoriju za prevencijska istraživanja (PrevLab) (Odsjek za poremećaje u ponašanju, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu), dodijeljena Sloboda medalja Europskog društva za prevencijska istraživanja. Tu posebnu nagradu za višegodišnja nastojanja u razvoju prevencijske znanosti u Hrvatskoj i internacionalno dobile su hrvatske znanstvenice — izv. prof. dr. sc. Martina Ferić, izv. prof. dr. sc. Valentina Kranželić, doc. dr. sc. Miranda Novak, te doc. dr. sc. Josipa Mihić. Samuel Tomczyk, kao obećavajući mladi istraživač u području prevencije, osvojio je nagradu za predstavljanje longitudinalnog rada o aplikaciji teorije planiranog ponašanja u ponašanjima traženja pomoći odraslih s neliječenim teškoćama mentalnog zdravlja (*An application of the theory of planned behaviour to help-seeking in adults with currently untreated mental health problems — a longitudinal study*). Anthony Abi Zeid ponio je nagradu za doprinos prevencijskoj praksi.

Ovogodišnja konferencija okupila je brojne znanstvenike i praktičare, omogućila je razmjenu iskustava i znanja te je bogatim programom dala uvid u najnovije spoznaje i ulaganja u prevencijsku znanost i praksu. Konferencija je ukazala na prepreke koje sprečavaju ubrzavanje i provedbu učinkovitih intervencija i lokalnih politika u prevenciji nezdravih ponašanja. Pritom je snažan naglasak i podrška povećanju dijaloga između praktičara i znanstvenika ocrtan kao putokaz daljnjim nastojanjima.

10. međunarodna konferencija i sastanak EUSPR društva planira se održati u rujnu 2019. godine u Belgiji, u Gentu.

Pripremile:

Mirta Vranko, mag. paed. soc. i izv. prof. dr. sc. Martina Ferić